

Številka: 007-18/2021-16

Datum: 17. 2. 2022

PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2022

I. SPLOŠNO

Na podlagi 2. člena Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 19/14 in 55/17, v nadaljevanju: ZID-1) bo Inšpektorat RS za delo (v nadaljevanju: inšpektorat) v letu 2022 opravljal naloge inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov s področja varnosti in zdravja pri delu, delovnih razmerij, minimalne plače, trga dela in zaposlovanja, dela in zaposlovanja tujcev, sodelovanja delavcev pri upravljanju in stavn, kot tudi opravljal inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem drugih predpisov, ki to izrecno določajo. V skladu z Zakonom o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19 in 189/20 – ZFRO, v nadaljevanju: ZSV) bo opravljal nadzorstvo nad izvajanjem dela javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo. Inšpektorat bo opravljal tudi inšpekcijski nadzor nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij ter zakonitostjo dela komisij, in sicer na podlagi programa rednih nadzorov s tega področja.

A. Temeljne usmeritve nadzora

Delovno področje inšpektorata v segmentu **delovnih razmerij** je zelo široko in raznoliko, saj zajema številne institute, ki so urejeni z več kot 70 predpisi. Poleg obravnave prejetih **prijav** vsako leto spremljamo tista področja, ki se glede na dejansko ugotovljene kršitve, kot rezultat inšpekcijskih nadzorov, odražajo kot najbolj tvegana z vidika zagotavljanja pravnega varstva delavcev. Tudi v letu 2021 je bilo mogoče zaznati močan vpliv posledic koronavirusne bolezni na področje nadzora delovnih razmerij, ki se je odražal tako v okviru prejetih prijav, pri inšpekcijskih nadzorih, pri nujenju strokovne pomoči, predvsem pa v okviru komunikacije s strani delavcev in delodajalcev, saj je bila neredko nestrpna ali celo žaljiva. Inšpektoratu so bile poleg obstoječih pristojnosti, vključno z interventno zakonodajo iz leta 2020, dodane še nove pristojnosti z Zakonom o dodatnih ukrepih za omilitev posledic COVID-19 (Uradni list RS, št. 15/21 in 112/21 – ZNUPZ, v nadaljevanju: ZDUOP), z Zakonom o nujnih ukrepih na področju zdravstva (Uradni list RS, št. 112/21, v nadaljevanju: ZNUPZ) ter z Zakonom o interventnih ukrepih za pomoč gospodarstvu in turizmu pri omilitvi posledic epidemije Covid-19 (Uradni list RS, št. 112/21, v nadaljevanju: ZIUPGT). Inšpektorji za delo so tako izvajali dana pooblastila, pri čemer se je precejšen obseg dela nanašal na nadzor interventne zakonodaje in Zakona o nalezljivih boleznih (Uradni list RS, št. 33/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/20 – ZIUZEOP, 142/20, 175/20 – ZIUOPDVE, 15/21 – ZDUOP, 82/21 in 178/21 – odl. US; v nadaljevanju: ZNB), v povezavi z odloki Vlade RS na tem področju. S temi nadzori bo inšpektorat, glede na veljavne predpise in razmere v letu 2022, prednostno nadaljeval tudi v prihodnje. Dodajamo, da lahko kršitve ugotavljamo tudi za nazaj, v okviru zastaralnega roka.

Ravno tako pa bomo pozorni na spoštovanje drugih institutov, ki sodijo v pristojnost nadzora inšpektorata. Zavedamo se, da imajo obstoječe razmere številne neugodne posledice za

gospodarstvo, s tem pa učinke tudi na delovna razmerja, s čimer se bomo soočali tudi v letu 2022. Ker pričakujemo, da bomo v letu 2022 še naprej poostreno nadzirali prvi odstavek 39. člena ZNB v povezavi z odloki Vlade RS ter interventno zakonodajo, načrtujemo manjše število **usmerjenih nadzorov** s področja delovnih razmerij. Več pozornosti kot usmerjenim nadzorom vnaprej določenih gospodarskih panog pa bomo namenili izvajanju posameznih institutov delovnopravne zakonodaje, ki jih lahko po metodologiji spremljamo tudi v obliki prejetih prijav. Ugotavljamo, da se problematika glede najbolj izpostavljenih institutov delovnopravne zakonodaje z vidika ugotovljenih kršitev kot tudi zaznanih informacij, ki jih prejemamo v obliki prijav, različnih pobud oziroma zaprosil za strokovno pomoč, v primerjavi s preteklimi leti ni bistveno spremenila.

Na področju nadzora delovnopravne zakonodaje že več let ugotavljamo največ kršitev v zvezi s **plačilom za delo**, ki vključuje tudi **regres** za letni dopust. Ob tem poudarjamo, da smo navedene institute tudi poostreno nadzirali. Najbolj izstopajo kršitve v zvezi z regresom, plačilnim dnem, beležimo pa tudi številne kršitve v zvezi z izdajo pisnega obračuna o plači. Zato bomo v letu 2022, enako kot v preteklem letu, posebno pozornost v okviru celoletnega poostrenega nadzora posvetili temu področju. Hkrati bomo preverjali spoštovanje določb Zakona o minimalni plači (Uradni list RS, št. 13/10, 92/15 in 83/18; v nadaljevanju: ZMinP), ki predstavlja najnižjo možno mesečno plačo, ki pripada zaposlenemu delavcu za polni delovni čas, tudi v primeru, če bi bila njegova plača po kolektivni pogodbi ali pogodbi o zaposlitvi sicer nižja. Iz minimalne plače pa so izvzeti vsi dodatki, določeni z zakoni in drugimi predpisi ter s kolektivnimi pogodbami, del plače za delovno uspešnost in plačilo za poslovno uspešnost, dogovorjeno s kolektivno pogodbo ali pogodbo o zaposlitvi. V letu 2022 bomo pozorni tudi na zagotavljanje enake obravnave delavcev pri plačilu za poslovno uspešnost, saj je Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora RS na 16. nujni seji med drugim sprejela sklep, s katerim inšpektoratu predlaga, da v letu 2022 izvede akcijo nadzora na področju **diskriminacije pri izplačilu nagrad** za poslovno uspešnost podjetja. Na tem področju tudi sicer sodelujemo z Zagovornikom načela enakosti.

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih nadzorov, iz vsebine prijav in drugih informacij, ki jih prejemamo, še vedno ugotavljamo, da delodajalci ne vodijo **evidenc o izrabi delovnega časa** v skladu z zakonom. Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/06, v nadaljevanju: ZEPDSV) je pomanjkljiv, zato imajo inšpektorji velike težave pri ugotavljanju kršitev instituta delovnega časa ter zagotavljanja odmora in počitkov, do katerih še vedno prihaja, kar posledično dolgoročno vpliva tudi na zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu delavcev. Ocenjujemo, da bi bila sprememba omenjenega zakona več kot dobrodošla.

Pri izvajanju inšpekcijskega nadzora bomo v letu 2022 prav tako posebej pozorni na tako imenovane **prekarne oblike dela v vseh dejavnostih**, v katerih kršitve 13. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPVE in 119/21 – ZČmIS-A, v nadaljevanju: ZDR-1) največkrat ugotovimo. Do tovrstnega pojava bi lahko prišlo tudi v okviru spletnih platform, ki v Sloveniji postajajo vse bolj razširjena oblika izvajanja storitev oziroma opravljanja dela. Predpostavljamo, da postaja uporaba storitev, ki jih lastniki spletnih platform ponujajo preko spleta, vse bolj pogosta tudi zaradi hitrih sprememb v družbi, ki jih je prinesla dolgotrajna pandemija koronavirusne bolezni, skupaj z vse večjo digitalizacijo delovnih procesov. Delodajalci se po naših ocenah še vedno dokaj pogosto odločajo za prekarne oblike dela, delavcem pa se tako znižuje raven delovnopravnih in socialnih pravic. Celotna pristojnost inšpektorata na tem področju temelji na drugem odstavku 13. člena ZDR-1, po katerem ni dopustno opravljati dela na podlagi pogodb civilnega prava, če obstajajo elementi delovnega razmerja v skladu s 4., v povezavi z 22. oziroma 54. členom tega zakona, razen v primerih, ki jih določa zakon (na primer začasno in občasno delo upokojencev). Menimo, da število kršitev, ki jih ugotavlja inšpektorat, ne sledi dejanskemu razmahu prekarne oblike dela v praksi. Pri tem je treba upoštevati, da je ugotavljanje in dokazovanje tovrstnih kršitev precej dolgotrajno in kompleksno, saj se ugotovljena kršitev pogosto nanaša na večje število delavcev, pri čemer je treba za vsakega delavca posebej ugotavljati in dokazovati obstoj vsakega od elementov delovnega razmerja. Ob tem moramo biti hkrati tudi pozorni, ali je morda delovno mesto sistemizirano oziroma ali obstajajo razlogi za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Menimo, da nas na tem področju čakajo še številni izzivi in aktivnosti, kljub temu da smo po naši oceni v mnogih obravnavanih primerih prekarne oblike dela z našim delovanjem dosegli zaposlitev delavcev.

Pri izvajanju inšpekcijskih nadzorov bomo pozorni tudi na morebitno **zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku** v nasprotju s predpisi. Gre za tako imenovano netipično obliko dela, ki pa je v praksi pogosta. Zagotavljanje dela delavcev uporabniku je sicer v skladu z zakonom vsako zagotavljanje dela delavcev, ki ga pravna ali fizična oseba, s katero ima delavec sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, nudi uporabniku, pri katerem delavec opravlja delo pod nadzorom in v skladu z navodili uporabnika ali pretežno uporablja sredstva za opravljanje dela, ki so del delovnega procesa uporabnika. V praksi pa ugotavljamo, da delavce pogosto »posredujejo« k uporabniku delodajalci, ki nimajo dovoljenj oziroma niso vpisani v register ali v evidenco, temveč delavce uporabniku zagotavljajo pod krinko pogodb o poslovnem sodelovanju, pri čemer pa ima dejansko razmerje vse znake instituta zagotavljanja dela delavcev uporabniku. Zato bomo z aktivnostmi na tem področju nadaljevali tudi v letu 2022.

V skladu s 23. členom Zakona o čezmejnem izvajanju storitev (Uradni list RS, št. 10/17 in 119/21, v nadaljevanju: ZČmIS) izvaja inšpektorat usmerjen nadzor nad tujimi delodajalci z vidika skladnosti čezmejnega izvajanja storitev z določbami tega zakona. Usmerjen nadzor opravimo na podlagi ocene tveganja, v okviru katere opredelimo sektorje in okoliščine, v katerih tuji delodajalci najpogosteje čezmejno izvajajo storitve z napotenimi delavci oziroma v katerih najpogosteje ugotavljamo kršitve. Tako bomo v letu 2022 z usmerjenim nadzorom spremljali tudi **tuje delodajalce, ki izvajajo čezmejne storitve v Sloveniji oziroma napotujejo delavce na delo v Slovenijo.**

V letu 2021 smo evidentirali bistveno več zaprosil za strokovno pomoč kot v preteklih letih, ko koronavirusna bolezen še ni bila prisotna, kar pripisujemo tudi novi intervencijski zakonodaji, saj so se tako delavci kot delodajalci ter njihovi predstavniki in drugi deležniki pogosto obračali na nas z zaprosili s tega področja. Na področju delovnih razmerij bomo tudi v letu 2022 v največji možni meri opravljali svojo preventivno vlogo ter ozaveščali vse deležnike o njihovih pravicah oziroma obveznostih, tako v obliki obveščanja javnosti kot z **nudenjem strokovne pomoči** vlagateljem.

Inšpektorat si bo na področju delovnih razmerij, enako kot na drugih delovnih področjih, še naprej prizadeval za čim bolj **strokovno in poenoteno delo vseh inšpektorjev, in sicer tako z različnimi usposabljanji kot z aktivnostmi za poenotenje delovanja inšpektorjev v praksi.**

Tudi v letu 2022 želimo prispevati k učinkoviti prepoznavi, preprečevanju, obvladovanju in razreševanju problematike, ki jo zaznavamo pri izvajanju svoje vloge na področju delovnih razmerij. Zato si bomo prizadevali za čim bolj tvorno sodelovanje z nadzornimi in drugimi državnimi organi, socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami ter drugimi deležniki, s katerimi se srečujemo pri opravljanju našega dela, in sicer tako na sistemski kot na operativni ravni.

Na **področju varnosti in zdravja pri delu** bomo v letu 2022 pomembno vlogo namenili **izvajanju akcijskega načrta Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu 2018-2027** (Uradni list RS, št. 23/18; v nadaljevanju: ReNPVZD18-27). V letu 2021 je bil pripravljen akcijski načrt izvajanja resolucije za obdobje 2021 – 2023. V njem so zapisani ukrepi, ki se bodo izvajali do vključno leta 2023, ter izvajalci teh ukrepov, med njimi je tudi inšpektorat za delo. Akcijski načrt v delu, v katerega se aktivno vključuje inšpektorat, predvideva zmanjševanje števila nezgod pri delu za 20 % do leta 2027, kot tudi zagotovitev kakovostnega izvajanja strokovnih nalog varnosti pri delu.

Tudi v letu 2022 inšpektorat ne načrtuje večjega števila **usmerjenih nadzorov** v obliki akcij, bodo pa akcije glede na pozitivne izkušnje iz preteklosti ponovno trajale dlje časa. Tako so v načrtu akcije, ki se nanašajo na **zagotavljanje varnosti in zdravja na začasnih in premičnih gradbiščih** ter na **zagotavljanje varnosti in zdravja delavcem pri naključno izbranih delodajalcih – »reprezentativni vzorec«**. Slednja je pomembna zlasti z vidika zmanjševanja števila delodajalcev, ki še nikoli niso imeli inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu, medtem ko za gradbišča še vedno ugotavljamo, da se stanje na njih ne izboljšuje, gradbena dejavnost pa ostaja tista, kjer so tveganja posebno velika.

Ker v letu 2021 zaradi razmer, povezanih z novim koronavirusom, nekaterih načrtovanih akcij nismo mogli izvesti, njihovo izvedbo načrtujemo v letu 2022. To velja za akcijo glede **zagotavljanja varnega dela v dejavnosti gozdarstva** ter glede **zagotavljanja osebne**

varovalne opreme v industriji, kjer bomo poleg osebne varovalne opreme preverjali tudi varno delovno opremo in upravljanje z viličarji.

V letu 2022 se bo začela **evropska kampanja**, ki se bo nanašala na **ročno premeščanje bremen**. Mišično-kostna obolenja predstavljajo enega najpomembnejših izzivov na področju varnosti in zdravja pri delu, tako v EU kakor v Sloveniji, zato bomo v tej kampanji sodelovali tako z **izvajanjem inšpekcijskih nadzorov** kakor tudi z **ozaveščanjem delodajalcev**.

Strokovno in kakovostno izvajanje nalog s področja varnosti pri delu predstavlja pomemben dejavnik za dvig ravni varnega dela delavcev. Skladno z akcijskim načrtom predvidevamo poostrene nadzori glede stalnega **usposabljanja strokovnih delavcev s področja varnosti in zdravja pri delu** (v nadaljevanju: VZD). V zadnjem obdobju na inšpektoratu ugotavljamo, da strokovni delavci VZD svojih nalog ne opravljajo strokovno in ker veljavni predpisi določajo njihovo stalno usposabljanje, bomo izvajanje določil v zvezi s tem preverjali tudi pri inšpekcijskih nadzorih.

Inšpektorat bo **aktivno sodeloval na seminarjih in posvetih** v organizaciji Zbornice varnosti in zdravja pri delu, kar prav tako izhaja iz akcijskega načrta izvajanja resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu. Inšpektorat bo udeležencem predstavljal svoje ugotovitve ter priporočila in usmeritve za bolj strokovno in učinkovito izvajanje strokovnih nalog VZD. Z namenom dviga ravni stanja varnega in zdravega dela delavcev pa načrtujemo tudi **poglobljeno sodelovanje inšpektorata tako z delodajalci kakor tudi s socialnimi partnerji oziroma predstavniki delavcev**.

Na inšpektoratu še vedno ugotavljamo, tudi na podlagi informacij delodajalcev, da bi specialisti medicine dela, prometa in športa lahko odigrali pomembnejšo vlogo pri zagotavljanju zdravja delavcev. Tako želimo v letu 2022 okrepiti **sodelovanje med inšpektoratom in izvajalci medicine dela** v okviru izmenjave izkušenj in praks ter pri pripravi ukrepov, s katerimi bi se specialisti medicine dela na podlagi svojih pristojnosti aktivneje neposredno vključevali v delovni proces delodajalcev.

Posebno pozornost bomo v letu 2022 namenili tudi **strokovnemu usposabljanju inšpektorjev**, in sicer z organiziranjem lastnih usposabljanj in delavnic ter z udeležbo inšpektorjev na tistih seminarjih, posvetih ali usposabljanjih, katerih vsebine bi lahko prispevale k dvigu strokovnosti inšpektorjev, kar bi vplivalo tudi na enotno izvajanje inšpekcijskih nadzorov in enotno ukrepanje.

Leto 2021 je na področju varnosti in zdravja pri delu ponovno zaznamovalo širjenje virusa SARS-CoV-2 v delovnih procesih delodajalcev. Širjenje virusa je tako močno vplivalo na delovanje inšpektorata na tem področju, saj je bilo tudi to leto podrejeno **preprečevanju širjenja novega koronavirusa na lokacijah delodajalcev**. Glede na zaostreno situacijo v času priprave teh programskih usmeritev naj bi se tveganja zaradi širjenja virusa SARS-CoV-2 prenesla tudi v leto 2022, kar smo upoštevali tudi v programskih usmeritvah. Tudi v letu 2022 se bomo morali spoprijemati z izzivi, ki jih bo prinašal SARS-CoV-2; stopnji razširjenosti morebitnih okužb ter strategiji Vlade RS in medicinske stroke bo skladno z dodeljenimi pristojnostmi sledilo usmerjeno, po potrebi prednostno delovanje inšpektorata. V zvezi s tem načrtujemo tudi aktivno sodelovanje z drugimi nadzornimi organi.

Tudi v letu 2022 bomo zagotavljali ažurno in strokovno obravnavo vseh prejetih **prijav**, prav tako to velja za prejeta zaprosila za posredovanje odgovorov v smislu nudenja **strokovne pomoči**.

Nadaljevali bomo z aktivnim sodelovanjem z resornim ministrstvom, predvsem pri pripravi predpisov (novih ali sprememb), pri tolmačenju izvajanja zakonodaje, na področju izmenjav primerov dobrih praks z različnih področij ter pri izvajanju programa izdelave in spodbujanja uporabe spletnih orodij za ocenjevanje tveganj OiRA. Prednostna bo usmeritev v **spremembo predpisov**, ki se nanašajo na ročno premeščanje bremen v povezavi z mišično-kostnimi obolenji, na varno delo v gozdarski dejavnosti, na varno delo glede izpostavljenosti električnemu toku ter na elektronsko prijavljanje nezgod pri delu. V zvezi z varnim delom na gradbiščih ter strokovnim delom koordinatorjev na gradbiščih pa so spremembe predpisov že v zaključni fazi in pričakujemo njihovo uveljavitev v letu 2022.

Socialna inšpekcija nadzira izvajanje ZSV in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, pri javnih socialnovarstvenih zavodih, koncesionarjih ter pravnih in fizičnih osebah, ki opravljajo socialnovarstvene storitve ter so vpisani v register zasebnikov in pravnih oseb (v nadaljevanju: izvajalci dejavnosti socialnega varstva), opravlja nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem dejavnosti socialnega varstva, ter nadzor nad izvajanjem nalog, ki jih ta zakon nalaga občinam, zlasti preverjanje obsega mreže javne službe, za katero je zadolžena občina, in soglasij k cenam storitev, ki jih izdajajo pristojni občinski organi.

Socialna inšpekcija nadzira tudi izvajanje ZSV in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, pri fizičnih in pravnih osebah, za katere obstaja sum, da opravljajo dejavnost socialnega varstva brez vpisa v register zasebnikov in pravnih oseb iz 67. člena ZSV.

Pri pripravi **letnega programa dela** upoštevamo vsebino prijav, ugotovitve nadzorov in pogosteje zaznane nepravilnosti ter morebitne predloge ministrstva, pristojnega za socialno varstvo (v skladu z drugim odstavkom 105. člena ZSV). Programske usmeritve oblikujemo na takšen način tudi za doseg cilja, ki smo si ga na področju upravljanja s tveganji zadali v Socialni inšpekciji – doseči zakonitost izvajanja nalog izvajalcev socialnovarstvene dejavnosti. Hkrati s temeljnimi usmeritvami nadzorov, z izbiro ukrepov za odpravo ugotovljenih nepravilnosti ter z izvajanjem svetovanja in pomoči v skladu z 8. členom ZID-1 sledimo nalogam za doseg tega cilja.

Socialna inšpekcija bo v letu 2022 na področju delovanja centrov za socialno delo **prednostno obravnavala pobude**, iz katerih bo mogoče sklepati, da bi očitana nepravilnost ogrožala koristi otrok, in tiste, v katerih bi bile očitane nepravilnosti s področja obravnave nasilja v družini.

Na področju obravnave **nasilja v družini** bomo posebno pozornost posvetili prvemu odzivu na informacije o nasilju v družini in oblikovanju načrtov pomoči za žrtve nasilja. V nadzoru bomo pregledali ravnanje najmanj 5 centrov za socialno delo oziroma 12 enot centrov za socialno delo.

Na najmanj 8 centrih za socialno delo oziroma 20 enotah centrov za socialno delo bo izveden nadzor nalog, povezanih s predhodnim svetovanjem in oblikovanjem mnenj v nepravdnih postopkih **urejanja razmerij med otroki in starši po razpadu zakonske skupnosti**.

Pri najmanj 5 centrih za socialno delo oziroma 12 enotah centrov za socialno delo bomo izvedli nadzore izvajanja nalog s področja **skrbništva**.

Inšpekcija bo nadalje izvedla nadzor nad **postopki uveljavljanja pravic iz javnih sredstev**, in sicer pri najmanj 6 centrih za socialno delo oziroma 15 enotah centrov za socialno delo.

Pri najmanj 5 centrih za socialno delo bomo izvedli nadzor izvajanja nalog, ki so centrom naložene z **Zakonom o osebni asistenci**.

Zakonitost uveljavljanja **pravic do institucionalnega varstva** bomo preverili pri najmanj 18 izvajalcih institucionalnega varstva za starejše od 65 let.

Na področje **nudenja pomoči starejšim** se veže tudi nadzor nalog občin pri organiziranju in izvajanju socialne oskrbe. Nadzor bomo izvedli v najmanj 20 občinah.

V skladu z 8. členom ZID-1 lahko inšpektor glede na okoliščine primera in v okviru svojih pooblastil prosto presoja glede svetovanja in pomoči ter izbire ukrepov, s katerimi zagotovi izvajanje oziroma spoštovanje zakonov in drugih predpisov. Na podlagi izkušenj iz prejšnjih let bo socialna inšpekcija nadaljevala s poudarjanjem svetovalne vloge in s tem uveljavljala temeljno poslanstvo inšpekcije – s svojimi aktivnostmi zagotoviti izvajanje oziroma spoštovanje zakonov in drugih predpisov, katerih izvajanje nadzira. S svetovanjem želimo v večji meri preprečiti, da bi prihajalo do kršitev predpisov, saj je zaradi specifičnosti socialnovarstvene dejavnosti izrednega pomena, da se delovni odnos, katerega ključni element je sodelovanje med uporabnikom in izvajalcem pri soustvarjanju možnih rešitev, ne prekine zaradi kršitev predpisov oziroma zaradi suma kršitev predpisov. Svetovalno vlogo bomo izvajali predvsem z nudenjem tako imenovane strokovne pomoči, javno objavo stališč in mnenj socialne inšpekcije v zvezi z zakonitostjo ravnanj izvajalcev socialnovarstvene dejavnosti ter tudi z neposrednim svetovanjem v posameznih regijah, seveda,

če bo to dopuščala epidemiološka situacija. Ocenjujemo, da si izvajalci dejavnosti za zagotavljanje koristi uporabnikov praviloma želijo delovati zakonito in strokovno in da do kršitev prihaja zaradi različnih razlogov, ki bi se jim lahko izognili ob čimprejšnjem svetovanju, ki bi bilo na voljo ob prvih znakih motenj v delovnem odnosu med uporabnikom in izvajalcem.

B. Usmeritve inšpektorata pri drugih aktivnostih

V letu 2021 smo na inšpektoratu nadaljevali delo na področju **upravljanja s tveganji**, skladno z našo **vizijo biti strokoven, učinkovit in ugleden organ**. Na podlagi sprejete Strategije o upravljanju s tveganji bomo tudi v prihodnje spremljali izvajanje ukrepov, sprejetih na podlagi identificiranih tveganj oziroma težav, s katerimi se srečujemo pri izvajanju naših nalog za doseg zastavljenih ciljev na vseh nivojih oziroma v vseh organizacijskih enotah. Poleg tega bomo posodabljali register tveganj, sestavljen iz registrov tveganj petih področij dela znotraj inšpektorata (nadzor delovnih razmerij, nadzor varnosti in zdravja pri delu, socialna inšpekcija, projektna enota za izvajanje projektov, podporne dejavnosti). Prav tako bomo spremljali, ali sprejeta strategija ustreza poslanstvu in viziji inšpektorata ter ali prispeva k doseganju ciljev inšpektorata. V registru tveganj sprejetim ciljem na področju delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu – izvajanje inšpekcijskih nadzorov oziroma zagotavljanje njihovega učinkovitega izvajanja, poznavanje, razumevanje in (pravilna) uporaba predpisov ter nudenje strokovne pomoči oziroma nudenje strokovne pomoči v rokih, ki ne posegajo v pravice predlagateljev – sledimo tudi s programskimi usmeritvami. S temeljnimi usmeritvami nadzorov sledimo tudi cilju, ki smo si ga zadali na področju socialne inšpekcije, in sicer doseči zakonitost izvajanja nalog izvajalcev socialnovarstvene dejavnosti. Tem ciljem smo v registru tveganj dodali tudi cilje podpornih funkcij, to so razvoj kompetenc zaposlenih, gospodarno in učinkovito poslovanje organa ter zakonito in pravočasno upravljanje informacij in dokumentarnega gradiva. Tudi v letu 2022 bomo izvajali naloge za doseg zastavljenih ciljev podpornih funkcij, več o tem, kot tudi o doseganju ciljev projektne enote za izvajanje projektov, ki so promocija ustvarjanja ustreznega delovnega okolja za zaposlene, izvajanje postopkov mirnega reševanja sporov in ustrezna administrativno-finančna podpora pri izvedbi projekta, pa v nadaljevanju.

Zgolj z dobro **strokovno usposobljenimi uslužbenci** je mogoče zagotoviti kakovost opravljenega dela. Tako iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela kot iz ZID-1 in Zakona o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/14, v nadaljevanju: ZIN) izhaja, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog. Tudi Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E, 40/12 – ZUJF, 158/20 – ZIntPK-C in 203/20 – ZIUPOPVE) določa, da se ima javni uslužbenec pravico in dolžnost usposablja na delovnem mestu in izpopolnjevati svoje strokovno znanje po določenem programu in po napotitvi nadrejenega. Zato bomo tudi v letu 2022 uslužbencem zagotovili različna usposabljanja, predvsem na tistih področjih, ki doživljajo največ sprememb. Usposabljanje prispeva tudi k boljšemu poenotenju postopkov inšpekcijskega nadzora ter odločanja. Usposabljanja bomo, v kolikor bo to dopuščala epidemiološka situacija, izvajali predvsem v obliki delavnic, na katerih se bodo uslužbenci podrobno seznanili z načini reševanja konkretnih problemov s področja inšpekcijskega nadzora in drugih področij dela. Tematike določamo na podlagi aktualnih potreb, izhajamo pa tudi iz pobud uslužbencev. Z letnim načrtom izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja uslužbencev inšpektorata bomo določili podrobnejše vsebine, vrste in namene usposabljanj.

V letu 2021 je inšpektorat pričel s pripravo organizacijskih postopkov, s katerimi bi se povečala tudi **učinkovitost dela** inšpektorjev ter inšpektorata v celoti. V ta namen je bila ustanovljena delovna skupina, ki je že pripravila posamezna izhodišča za večjo učinkovitost. Delo te skupine se bo nadaljevalo tudi v letu 2022, ko se že pričakuje realizacija posameznih ukrepov, tudi v smislu povečane **digitalizacije** poslovanja inšpektorata. Med te ukrepe se uvršča **nadaljevanje elektronskega prijavljanja dela na domu**, kar je trenutno urejeno z intervencijsko zakonodajo ter tudi **elektronska prijava nezgod pri delu** preko sistema SPOT.

Z željo po čim bolj učinkovitem in odzivnem delu si bomo še naprej prizadevali za **kadrovsko krepitev inšpektorata**. Ob velikem številu prijav kršitev in vse večji zahtevnosti nadzorov, ob dodatnih pristojnostih in pooblastilih, ki jih dobivamo praktično vsako leto, še posebej v zadnjem

obdobju na podlagi intervencijske zakonodaje in ZNB, in nenazadnje glede na število poslovnih subjektov v Republiki Sloveniji, je lahko delo inšpektorata dovolj učinkovito zgolj z dodatnimi zaposlitvami. Poleg tega tudi predvidene spremembe in dopolnitve ZČmIS vključujejo dodatne naloge, ki naj bi bile dodeljene inšpektoratu. Pomembno je, da inšpektorji ne le obravnavajo prejete prijave, temveč je zagotovljena njihova stalna prisotnost na terenu in njihova proaktivna vloga. Zato si bomo prizadevali za okrepitev inšpektorata tako pri številu **inšpektorjev** kot pri **podpornih službah**, brez katerih tudi inšpekcijsko delo ne more potekati brezhibno. Nadaljevali bomo tudi prizadevanja za okrepitev inšpektorata s strokovnimi pomočniki, ki bi lahko inšpektorjem pomagali pri številnih administrativnih obremenitvah.

Poleg že predstavljenih aktivnosti na področju upravljanja s tveganji je vse več zahtev tudi na področju varovanja osebnih podatkov, informacij javnega značaja, vse več je zahtev na področju digitalizacije in izmenjave podatkov med organi. V letu 2021 smo ponovno veliko aktivnosti namenili pripravi podlag in tehnoloških rešitev za elektronsko prijavljanje nezgod in poškodb pri delu, z aktivnim sodelovanjem Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Ministrstva za javno upravo, Nacionalnega inštituta za javno zdravje in našega resornega ministrstva. V letu 2022 bomo s tem projektom nadaljevali in upamo, da bi v drugi polovici leta delodajalci nezgode in poškodbe pri delu že prijavljali elektronsko, prek portala SPOT. Ob morebitni kadrovski okrepitvi inšpektorata na področju informatike (zdaj imamo zaposlenega samo enega informatika), bomo skušali dodatno digitalizirati še kakšne dodatne postopke inšpektorata.

Vse več zahtev inšpektoratu je tudi za zagotavljanje številnih drugih informacij in dokazil državljanom, na kadrovskem področju, vse bolj zahtevno je tudi področje ocenjevanja notranjega nadzora javnih financ, na katerem so za leto 2022 predvidene precejšnje spremembe.

Kot vsako leto bomo pozornost posvetili objavam na **spletišču**, da bodo informacije s področja dela inšpektorata ter različna mnenja in pojasnila čim bolj jasno in razumljivo predstavljena javnosti ter da bodo na voljo vse potrebne informacije. Javnosti bomo, tako kot do zdaj, napovedovali svoje aktivnosti ter jo obveščali o svojih ugotovitvah in izrečenih ukrepih. Skrbeli bomo, da bodo informacije ter različna mnenja in pojasnila, pomembna za delo naših uslužbencev, slednjim dostopna na **intranetu inšpektorata**. Na podlagi številnih že predstavljenih nalog, pristojnosti in pooblastil inšpektorata, je nujno tudi stalno dopolnjevanje in posodabljanje **informacijskega sistema** inšpektorata (IS IRSD).

Vzporedno z aktivnostmi delovanja sistema upravljanja s tveganji in izpolnjevanja načel celovitega okvira notranjega kontroliranja, kjer so vključena tudi področja etike, korupcije in integritete, bomo obvladovanje tveganj spremljali v okviru **načrta integritete**, ki ga bomo sproti posodabljali in spremljali zavezanost in izpolnjevanje sprejetih ukrepov ter obravnavali morebitne odklone od dovoljenih ravnanj.

Pri tem bomo tudi v letu 2022 spremljali tveganja glede obravnave prijav in zaščite prijavitelja. Pri vodenju različnih postopkov, ki jih vodimo na organu, z izpolnjevanjem sprejetih ukrepov med drugim zmanjšujemo tveganja tudi na področju upoštevanja nasprotij interesov ter prekoračitve pooblastil oziroma nespoštovanja dolžnega ravnanja uslužbencev organa.

Še naprej bomo aktivni tudi pri uresničevanju obveznosti do zaposlenih na podlagi ocenjenih tveganj in sprejetih ukrepov za **zagotavljanje zdravega in varnega dela** kot tudi **promocije zdravja**.

Enako kot v preteklih letih bomo stremeli k čim bolj učinkovitem **povezovanju z drugimi državnimi institucijami**, tako v smislu preventivnega kot tudi represivnega delovanja. Še naprej želimo dobro sodelovati z **resornim ministrstvom**, tako z vidika zagotavljanja informacij o ugotovitvah inšpekcijskih nadzorov, kot s predlogi za spremembe predpisov, ki izhajajo iz teh ugotovitev. Ohranjali bomo tudi dobro sodelovanje z **Varuhom človekovih pravic**. Enako si bomo prizadevali biti dejavno povezani s **socialnimi partnerji, nevladnimi organizacijami ter drugimi deležniki** na trgu dela.

Inšpektorat v skladu z drugim odstavkom 14. člena ZID-1 **prednostno obravnava** prijave, iz katerih nedvoumno izhaja verjetnost:

- da bodo izpolnjeni pogoji za izdajo prepovedne odločbe iz 19. člena zakona ali

- da gre za kršitev pravic večjega števila delavcev pri zavezancu na podlagi predpisov, za nadzor nad katerimi je pristojen inšpektorat.

Tudi v letu 2022 bomo poleg tega, kot že navedeno, izvedli različne **usmerjene nadzore**, ki bodo naravnani na posamezno skupino subjektov nadzora, na spoštovanje posameznih delovnopравnih institutov, ali na izvajanje predpisov v določeni dejavnosti, s poudarkom na področjih, ki po oceni tveganja zahtevajo dodatno pozornost. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti aktualno stanje na posameznih področjih in okrepiti prisotnost pri posebej izpostavljenih subjektih oziroma dejavnostih. Ugotovitve inšpektorjev lahko pomembno prispevajo tudi k oblikovanju predlogov za spremembe predpisov. Posamezne usmerjene nadzore bomo prilagodili tudi glede na sprotne kazalnike. Usmerjene nadzore podrobneje predstavljamo v III. poglavju.

Z izdajanjem upravnih ureditvenih in prepovednih odločb bomo ohranjali svojo vlogo **ureditvenega organa**. Pomemben del nalog inšpektorata pa izhaja tudi iz vloge **prekrškovnega organa**. Zoper zavezanca, pri katerih bomo ugotovili kršitve predpisov, katerih izvajanje nadziramo, predvsem tiste, ki kršijo pravice več delavcem, povratnike in podobne, bomo restriktivno ukrepali s ciljem zagotoviti bodoče spoštovanje predpisov.

Inšpektorat bo tudi v letu 2022 uresničeval svojo s predpisi določeno **preventivno vlogo** in tako v skladu 4. členom ZID-1 nudil **strokovno pomoč** delodajalcem in delavcem – glede izvajanja zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Še naprej bomo sodelovali pri **pripravi zakonov in podzakonskih aktov** ter v različnih **medresorskih delovnih skupinah in komisijah**, ki obravnavajo tudi vsebine s področja dela inšpektorata, kot so medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, komisija vlade za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja pravil čezmejnega izvajanja storitev in medresorska delovna skupina za koordinacijo sistemov socialne varnosti.

Konferenco Inšpektorata RS za delo, ki naj bi bila v letu 2021 že 18. po vrsti, bomo v luči razmer z novim koronavirusom poskušali izvesti v letu 2022. Z vsakoletno konferenco želimo opozoriti na po naši oceni aktualno tematiko s področja dela inšpektorata, tokrat s področja delovnih razmerij. Izbrana tematika bo namenjena prekarim oblikam dela.

Na **mednarodnem področju** je v letu 2022 okvirno načrtovano ocenjevanje delovanja inšpektorata, katerega vsako leto v posameznih državah članicah EU izvaja Evropska komisija. Ocenjevanje je bilo načrtovano že za leto 2020 in kasneje za leto 2021, vendar je bilo obakrat zaradi epidemioloških razmer prestavljeno. Trenutno je novi predlagani termin **ocenjevanja** leto 2022, vendar dokončne uskladitve in potrditve še ni. V letu 2022 bosta tudi dva sestanka glavnih inšpektorjev za delo držav članic EU (srečanje SLIC), in sicer bo v prvi polovici leta organizator Francija in v drugi polovici leta Češka republika. Prav tako je tudi v letu 2022 predvideno delovanje delovnih skupin v okviru SLIC-a. V nekaterih skupinah sodelujejo tudi predstavniki inšpektorata, termini in način izvajanja pa bodo določeni glede na epidemiološko situacijo v EU.

Inšpektorat bo poleg tega na mednarodnem področju opravljal druge naloge, ki izhajajo iz članstva v SLIC-u. Aktivno bomo sodelovali tudi pri izpolnjevanju sprejetih mednarodnih obveznosti Republike Slovenije, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Evropske socialne listine ter številnih direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU – predvsem v smislu zagotavljanja podatkov in poročanja v zvezi s temi dokumenti.

Inšpektorat je vključen tudi v **sistem IMI**, spletno platformo, ki nacionalnim, regionalnim in lokalnim organom EU omogoča hitro in preprosto sodelovanje. Inšpektorat pristojnim organom drugih držav članic EU na podlagi njihovih prošenj zagotavlja izvedbo preverjanj, pregledov in preiskav, kar vključuje pridobivanje informacij od delodajalcev, ki **napotujejo delavce v druge države članice EU**, ki jih pristojni organi v državi napotitve potrebujejo za izvajanje učinkovitega nadzora. Upravno sodelovanje vključuje tudi pošiljanje in vročanje dokumentov. Sistem IMI se prav tako uporablja za sodelovanje pri izvrševanju sankcij – tako je naloga inšpektorata poleg upravnega sodelovanja tudi vročanje odločb, ki nalagajo sankcije delodajalcem, če pristojni organ

države napotitve izdane odločbe ni mogel vročiti v skladu s svojimi predpisi. Še naprej si bomo prizadevali za pravočasno in kakovostno izmenjavo informacij ter pomoč pri izvrševanju sankcij.

V letu 2021 se je začela implementacija tako imenovanega mobilnostnega svežnja Evropske komisije, ki predvideva širitev sistema IMI na tri nove module: za izjave o napotitvah (posting declarations), socialno zakonodajo na področju cestnega prometa (social rules) in za tako imenovana podjetja-nabiralnike (letterbox companies). Uporaba sistema IMI za namene svežnja o mobilnosti bo pomagala zagotoviti doslednejše izvajanje pravil o napotitvi, in sicer z digitalizacijo izmenjave informacij, s čemer bo ta učinkovitejša. Inšpektorat bo z uporabo prvega izmed treh novih modulov sistema IMI, ki se nanaša na izjave o napotitvah, začel že v začetku leta 2022.

V letu 2019 je bil z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta ustanovljen **Evropski organ za delo** (v nadaljevanju: **ELA**), katerega poslanstvo je podpirati skladnost in usklajevanje med državami članicami pri izvrševanju zakonodajnih aktov EU na področju mobilnosti delavcev in koordinacije sistemov socialne varnosti ter zagotavljati dostop do informacij za posameznike in delodajalce v zvezi s čezmejno mobilnostjo delavcev.

Na tej podlagi je bila v letu 2020 oblikovana skupina strokovnjakov na področju inšpekcijskega nadzora, katere glavne naloge so usmerjene v izdelavo orodij ter postopkov za koordinacijo in pomoč članicam za uspešno izvedbo usklajenih in skupnih inšpekcijskih nadzorov (v nadaljevanju: CJI), izmenjavo dobrih in slabih praks, izkušenj in podobno. IRSD je leta 2020 imenoval člana delovne skupine, zaradi številnih aktivnosti pa je konec leta 2021 imenoval tudi nadomestno članico. Države članice že opravljajo prve CJI, pri čemer so bili v letu 2021 v ospredju čezmejni nadzori v sezonskem delu, v letu 2022 pa bodo nadzori usmerjeni na področje **socialne zakonodaje v cestnem prometu**. Za boljšo pripravljenost inšpektorjev je IRSD konec leta 2020 imenoval dve inšpektorici, ki sta se udeležili usposabljanj (train the trainer), ki jih je pripravila ELA, kjer sta se seznanili, kako naj bi potekali čezmejni inšpekcijski nadzori. V letu 2021 sta pripravili delavnico, kjer sta na splošno seznanili vse inšpektorje z delovanjem in postopki ELE, v letu 2022 pa bosta pripravili dodatno bolj poglobljeno usposabljanje, za ožjo skupino inšpektorjev, ki naj bi konkretno sodelovali pri CJI. IRSD je v letu 2021 imenoval tudi koordinatorko in njeno namestnico za čezmejne nadzore, katerih naloga je v primeru CJI usklajevati nadzor med inšpektorji v Sloveniji in ELO.

IRSD tako aktivno sodeluje z ELO, upošteva pristojnosti, in je v okviru tega pripravljen na sodelovanje s tujimi nadzornimi organi (izobraževanja, bilateralna sodelovanja, čezmejne inšpekcije in drugo).

Leto 2022 bo zadnje leto izvajanja projekta inšpektorata »Odpravimo konflikte na delovnem mestu« – ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem, ki se financira iz sredstev Evropskega socialnega sklada (80 %) in pripadajoče udeležbe Republike Slovenije (20 %). Projekt se bo iztekel konec novembra 2022. Zadnje leto bomo posvetili zaključku obeh projektnih aktivnosti, to sta **promoviranje in izvajanje mirnega razreševanja sporov** med delavci in delodajalci ter **opolnomočenje delodajalcev glede zagotavljanja dostojnega dela zaposlenih**, zlasti varnega in zdravega delovnega okolja, z namenom preprečevanja delovnih sporov.

Čeprav imamo na projektu visoko zastavljene cilje (glede števila delodajalcev, ki jih moramo doseči oziroma opolnomočiti s predavanji in vsebinami, ter glede števila uspešno izvedenih mediacij), smo jih v petih letih projekta večinoma že dosegli in presegli. Kljub temu bomo tudi v letu 2022 izvajali vse aktivnosti z nezmanjšano hitrostjo. Nadaljevali bomo z izvedbo **predavanj na daljavo**. Ugotavljamo, da se tak način usposabljanj v praksi obnese, kljub pomislekom o pasivnosti udeležencev za ekrani in kljub temu, da manjka osebni stik predavatelja z udeleženci. Osebni stik smo nadomestili z informacijami o tem, kam se lahko udeleženci obrnejo, če bodo imeli dodatna vprašanja – po predavanjih smo jim na voljo na telefonu in po elektronski pošti. Ker se po tej poti na nas tudi obračajo, ne drži teza, da so za ekrani bolj pasivni kot sicer ob predavanjih v živo. Ne glede na to bomo takoj, ko bodo epidemiološke razmere to dopuščale, začeli tudi s predavanji v živo. Poleg tega bomo na podaktivnosti **opolnomočenja delodajalcev glede zagotavljanja dostojnega dela zaposlenih** v letu 2022 posneli nove aktualne vsebine predavanj s področja obveznosti delodajalcev iz naslova varnosti in zdravja pri delu. Do konca

projekta pa bomo izdali in objavili tudi **priročnik za pripravo na strokovni izpit iz varnosti in zdravja pri delu**.

Na podaktivnosti promoviranja **mirnega razreševanja sporov na delovnem mestu** bomo (glede na to da je eden glavnih vsebinskih ciljev projekta spodbuditi uporabo instituta posredovanja v sporih med delavci in delodajalci v praksi) v prvi polovici leta 2022 v sodelovanju z zunanjim izvajalcem usposobili zainteresirane inšpektorje za mediatorje. Inšpektorji za delo imajo pristojnost posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem v ZDR-1 uzakonjeno že od leta 2002, a se tej pristojnosti v preteklosti niso mogli posvetiti, med drugim tudi zaradi pomanjkanja ustreznih kompetenc oziroma usposobljenosti na tem področju. To oviro bomo z usposabljanjem presegli, nudili pa jim bomo tudi praktične izkušnje, da bodo svoje na novo pridobljene kompetence lahko izmojstrili. To bo še eden zadnjih večjih zalogajev projekta v letu 2022.

Na področju mirnega reševanja sporov na delovnem mestu sicer upamo, da bomo v letu 2022 prejeli več pobud – zaprosil za mediacijo, saj bomo le na ta način lahko pomagali večjemu številu delavcev in delodajalcev, ki svojega konflikta niso uspeli razrešiti znotraj kolektiva. Upamo, da bo leto 2022 kljub trajajoči epidemiji prineslo več upanja in optimizma ter s tem pripravljenosti razreševati spore na delovnem mestu s pomočjo mediacije, za kar je nedvomno potrebnega nekoliko več truda in pripravljenosti kot zgolj za oddajo prijave inšpektoratu.

Kolikor bo le mogoče, bomo nadaljevali z aktivno **udeležbo na strokovnih posvetih, konferencah in srečanjih** v skladu z zastavljenimi cilji projekta – tudi na daljavo, prek spleta. Pri tem bomo podobno kot doslej sodelovali z različnimi združenji in organizacijami delodajalcev ter delavcev oziroma z institucijami s področja trga dela in zaposlovanja ter gospodarstva, kot so Zavod RS za zaposlovanje, SPOT točke, resorna ministrstva in podobno. Tudi v letu 2022 si bomo prizadevali okrepiti sodelovanje s sindikati oziroma z združenji, ki povezujejo delavce in delodajalce.

II. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2021

Inšpektorat bo na podlagi 7. člena ZID-1 pripravil poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto in ga predložil resornemu ministrstvu, da ga bo posredovalo v nadaljnjo obravnavo Vladi Republike Slovenije, Državnemu zboru Republike Slovenije in generalnemu direktorju Mednarodnega urada za delo. Vlada Republike Slovenije poročilo predloži tudi Ekonomsko-socialnemu svetu. Stališče do letnega poročila o delu inšpektorata na podlagi 6. člena ZID-1 sprejme tudi Svet inšpekcije dela.

III. USMERJENI NADZORI S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V letu 2022 bodo inšpektorji izvajali različne usmerjene nadzore nad spoštovanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter s področja delovnih razmerij. Nekatere usmerjene nadzore bomo izvajali kot **poostrene celoletne nadzore**, druge pa kot **akcije nadzora**, ki jih bomo izvajali pretežno v krajših intervalih, na območju celotne države in z večjim številom inšpektorjev hkrati.

A. Usmerjeni nadzori, ki se bodo izvajali na obeh področjih nadzora

1. Poostren nadzor nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu in akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje ter predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih

Dejavnost gradbeništva je ena od dejavnosti, v katerih še vedno najpogosteje ugotavljamo kršitve na področju varnosti in zdravja pri delu, zato bomo usmerjen nadzor na tem področju ponovno

izvajali vse leto, dvakrat v tem obdobju (pomladi in jeseni) pa bomo izvajali povečane aktivnosti, ko bodo na gradbiščih hkrati prisotni vsi inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu. Nadzorovali bomo klasična gradbišča, ki so prijavljena na inšpektorat skladno z veljavnimi predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu, ter delovišča, na katerih se opravljajo kratkotrajnejša, vendar ravno tako nevarna dela. Na gradbiščih in deloviščih bomo preverjali izvajanje ukrepov, ki so v skladu z minimalnimi predpisanimi zahtevami, ter uporabo in zagotavljanje uporabe osebne varovalne opreme. Nadzirali bomo tudi izpolnjevanje obveznosti naročnikov, koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu ter (glavnih) izvajalcev.

Glede na to da v tej dejavnosti zelo pogosto ugotavljamo tudi številne in raznolike kršitve s področja delovnopravne zakonodaje, bomo v letu 2022, enako kot v preteklem letu, izvajali akcijo nadzora na začasnih in premičnih gradbiščih tudi na področju nadzora delovnih razmerij. Stremimo k odkrivanju in preprečevanju kršitev tako delovnopravne zakonodaje kot predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter v primeru ugotovljenih kršitev tudi k ukrepanju.

Upoštevač dejstvo, da delodajalci v tej dejavnosti uporabljajo široko paleto pravnih podlag za opravljanje dela, bomo na področju nadzora delovnih razmerij nadzirali izvajanje določb v zvezi s prepovedjo opravljanja dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, določb, ki urejajo zagotavljanje dela delavcev drugemu uporabniku, določb Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 91/21 – uradno prečiščeno besedilo, v nadaljevanju: ZZSDT) ter določb ZČmLS, pri čemer bomo posebej pozorni na tuje delodajalce, ki izvajajo čezmejne storitve v Republiki Sloveniji oziroma napotujejo delavce na delo v Slovenijo. Ravno tako bomo pri izvajanju akcije pozorni na morebitne indikatorje za prepoznavo trgovine z ljudmi. Na tem področju se je v okviru medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi posodobil tudi Priročnik s smernicami za delo inšpektorjev. Pri preverjanju izvajanja predpisov si bomo pomagali tudi s podatki Zavoda RS za zaposlovanje. Hkrati bomo pozorni na vodenje evidenc o izrabi delovnega časa, kot tudi na izvajanje določb o delovnem času in zagotavljanju počitkov.

B. Usmerjeni nadzori s področja delovnih razmerij

1. Poostren nadzor nad izvajanjem 131., 134. in 135. člena ZDR-1 in Zakona o minimalni plači

Že vrsto let so kršitve določb glede plačila za delo, vključno z izplačilom regresa za letni dopust, najpogostejše ugotovljene kršitve na področju nadzora delovnih razmerij. Glede na to da je to področje tvegano tudi z vidika kršitev pravic večjemu številu delavcev ter da zagotavljanje omenjenih pravic predstavlja temelj za existenco delavcev, bo inšpektorat tudi v letu 2022 nadaljeval s poostrenim nadzorom pri delodajalcih glede instituta plačila za delo – pri tem izpostavljamo predvsem izplačilo regresa – pa tudi glede zagotavljanja pravic po ZminP. Pri nadzoru minimalne plače bomo še posebej pozorni na dejansko izvajanje izvzema zakonsko določenih dodatkov iz minimalne plače. Preverjali bomo tudi način obračuna minimalne plače ter nadomestil plače. Namen poostrenega nadzora je, da tako s preventivnimi kot z represivnimi ukrepi dosežemo, da delodajalci svoje obveznosti, ki hkrati predstavljajo temeljne pravice delavcev, izpolnjujejo pravočasno.

Vsekakor bomo tudi v letu 2022 opravljali nadzore v okviru svojih kadrovskih in drugih zmožnosti. Poostren nadzor na tem področju bomo izvajali skozi celo leto, predmet nadzora pa bodo tako večji kot tudi manjši delodajalci. V poostren nadzor bomo vključili tudi prijave o kršitvah predmetnih institutov.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem 131. člena ZDR-1 (izplačilo regresa)

Iz podatkov Finančne uprave RS o neizplačevalcih regresa ocenjujemo, da je delodajalcev, ki ne izplačajo regresa delavcem, bistveno več, kot jih lahko inšpektorat, kljub vsem naporom, dejansko ugotovi. Zato bomo poostren nadzor nad izplačilom regresa izvajali tudi v obliki samostojne akcije, in sicer v poletnem in zimskem obdobju, predmet nadzora pa bodo tako večji kot manjši delodajalci. Nadzore bomo, tudi iz razloga preprečevanja in obvladovanja okužb s koronavirusno boleznijo, opravljali pretežno s pozivi delodajalcem na predložitev dokumentacije. S stalnim

izvajanjem nadzora želimo tako delodajalcem kot delavcem sporočiti, da je pravica do regresa za letni dopust neodtujljiva, pomembna pa je tudi z vidika tesne povezave s koriščenjem letnega dopusta, ki je namenjen obnovi psihofizičnih sposobnosti delavcev. Pri izbiri ukrepov bomo, tako kot v vseh drugih primerih, upoštevali težo kršitve in spremljali predobravnavanost delodajalcev, morebitno ponavljanje istovrstnih kršitev pa strogo upoštevali v okviru **načela sorazmernosti pri izbiri ukrepov**.

3. Akcija nadzora delovnopravne zakonodaje glede prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnih razmerij

Glede na problematiko prekarnih oblik dela, ki je bila podrobneje predstavljena v podpoglavju Temeljne usmeritve nadzora, bomo v letu 2022 izvedli akcijo nadzora delovnopravne zakonodaje glede prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja. Tako bomo pri izvajanju akcije posebno pozornost namenili pravnim podlagam za opravljanje dela (podjemne pogodbe, študentske napotnice, status s. p. in podobno), in sicer izvajanju določb 13. člena ZDR-1, v vseh tistih dejavnostih, v katerih najpogosteje ugotavljamo tovrstno problematiko, pri čemer bomo pozorni tudi na pravne podlage za opravljanje dela osebnih asistentov. Osredotočili se bomo tudi na prekarne oblike dela v okviru spletnih platform.

4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi s plačilom za poslovno uspešnost

IRSD bo na podlagi sklepa, sprejetega na 16. nujni seji Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora RS, s katerim komisija inšpektoratu predlaga, da v letu 2022 izvede akcijo nadzora na področju diskriminacije pri izplačilu nagrad za poslovno uspešnost podjetja, izvedel akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi s plačilom za poslovno uspešnost. V okviru akcije bomo posebej pozorni na zagotavljanje enake obravnave delavcev pri plačilu tovrstnih nagrad.

V letu 2022 bomo pri vseh inšpekcijskih nadzorih na področju delovnih razmerij (tako usmerjenih kot tudi drugih) poseben poudarek namenili pravilnemu izvajanju začasnih ukrepov, sprejetih z intervencijsko zakonodajo, ter ZNB-ja oziroma z njim povezanih odlokov, ki sodijo v pristojnost inšpektorata in ki bodo veljali v tem letu.

C. Usmerjeni nadzori s področja varnosti in zdravja pri delu

1. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, izbranih na osnovi metodologije naključnih števil (reprezentativni vzorec)

Akcijo bomo predvidoma izvajali celo leto. Pri tem bomo ugotavljali spoštovanje osnovnih zahtev s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri naključno izbranih delodajalcih. Tako bo v letu 2022 naključno izbranih vsaj 1500 delodajalcev, pri katerih bodo inšpektorji opravili nadzor, načrtujemo pa, da bi bilo število nadzorovanih delodajalcev lahko tudi večje, odvisno od števila drugih obravnavanih zadev. Inšpektorji bodo ugotavljali predvsem spoštovanje določil glede ocenjevanja tveganj, usposabljanja delavcev za varno delo, zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov, zagotavljanja varnega in zdravega delovnega okolja, zagotavljanja varne delovne opreme ter prijavljanja nezgod pri delu.

2. Akcija nadzora delodajalcev v gozdarski dejavnosti

Izvedbo te akcije smo načrtovali že za leti 2020 in 2021, ker pa je zaradi izrednih razmer nismo mogli izvesti, jo načrtujemo za leto 2022. Podatki za leto 2018 kažejo, da smo v dejavnosti gozdarstva izrekli skoraj največ ukrepov na 100 opravljenih nadzorov, takoj za dejavnostjo gradbeništva. Ker so inšpektorji tudi v letu 2019 ugotavljali slabše stanje pri delu v gozdu, bo v letu 2022 temu področju namenjena posebna pozornost. Nadzor bomo opravljali nad izvajalci

vseh del v gozdu, s poudarkom na uporabi osebne varovalne opreme, strokovne usposobljenosti in upoštevanja pravil varnega dela v gozdarstvu, ki se nanašajo na podiranje dreves, vleko in spuščanje lesa, zagotavljanje prve pomoči, delo v skupini. Akcijo bomo izvedli skupaj z gozdarsko inšpekcijo.

3. Akcija nadzora zagotavljanja uporabe osebne varovalne opreme (OVO) in varne delovne opreme

Zagotavljanje OVO delavcem in njena uporaba sta zahtevi, ki ju delodajalci ne izvajajo skladno z zakonodajo, niti glede obsega niti glede načina izvajanja. To izhaja iz ugotovitev opravljenih inšpekcijskih nadzorov pri delodajalcih, pri katerih se ni mogoče izogniti tveganjem za varnost in zdravje pri delu in kjer tveganj ni mogoče v zadostni meri omejiti s tehničnimi sredstvi kolektivnega varstva ali z ustrezno organizacijo dela. Inšpektorji vedno pogosteje ugotavljajo, da OVO še vedno v mnogo primerih ni namenska in ne varuje delavcev pred dejanskimi tveganji, ki nastopajo v delovnih procesih, ali pa ni pregledana in preizkušena. Velikokrat je to tudi posledica neprimerne opredelitve lastnosti OVO v internih aktih delodajalca. Delodajalci se še vedno premalo zavedajo, da ni dovolj, da OVO le priskrbijo, temveč so z vso odgovornostjo dolžni tudi zagotavljati, da jo delavci uporabljajo.

Namen akcije bo ugotoviti, kakšno OVO zagotavljajo delodajalci delavcem v industriji. Ugotavljali bomo ustreznost Izjave o varnosti z oceno tveganja glede uporabe OVO, prav tako bodo inšpektorji nadzirali, ali je OVO ustrezno in namensko opredeljena. V okviru akcije bomo nadzirali tudi skladnost OVO s predpisi glede oblikovanosti in njene izdelave, preverjali bomo ustreznost OVO glede na dejanske razmere na delovnem mestu, ugotavljali ustreznost vzdrževanja OVO ter nadzirali praktično usposobljenost delavcev za pravilno uporabo OVO. Inšpektorji bodo ugotavljali tudi, ali delodajalci sploh zagotavljajo delavcem OVO ter na kakšen način zagotavljajo njeno uporabo. V sklopu nadzorov bodo prav tako preverjali ustreznost CE označevanja OVO, ES Izjavo o skladnosti, označevanje in navodila za njeno uporabo.

Med izvajanjem akcije bomo preverjali tudi uporabo varne delovne opreme. Delodajalec mora delavcem stalno zagotavljati varno delovno opremo ter jo obdobjno pregledovati. Ker v praksi delodajalci te zahtev pogosto kršijo, bodo v letu 2022 inšpektorji preverjali to zakonodajno zahtevo, in sicer tako v industriji kakor tudi v drugih dejavnostih, kjer se delovna oprema pogosteje uporablja in predstavlja visoko raven tveganja. V nadzorih bodo inšpektorji pregledovali tudi ustreznost viličarjev in usposobljenost njihovih upravljavcev.

4. Akcija - EU kampanja v zvezi z mišično-kostnimi obolenji ter ročnim premeščanjem bremen

V EU imenovana delovna skupina pripravlja izhodišča in poenotena navodila za pristojne inšpektorate v vseh državah članicah EU za izvedbo kampanje v zvezi z mišično-kostnimi obolenji ter ročnim premeščanjem bremen. V kampanji bo sodelovala tudi Slovenija oziroma inšpektorat za delo. Kampanja bo v letu 2022 obsegala tako svetovanje delodajalcem kakor tudi izvedbo določenega števila nadzorov v vsaj dveh dejavnostih, izbranih izmed dejavnosti zdravstvenega in socialnega varstva, transporta in kurirske službe, dejavnosti proizvodnje živil in pijač, frizerske ter gradbene dejavnosti. Zaključek kampanje je predviden v letu 2023.

Pri vseh navedenih usmerjenih nadzorih na področju varnosti in zdravja pri delu v letu 2022 bomo še naprej upoštevali tudi epidemiološke razmere ter ukrepe Vlade RS za preprečevanje širjenja novega koronavirusa, tako da bodo pristojni inšpektorji nadzirali tudi izvajanje ukrepov za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2 in zaščito delavcev.

D. Drugi usmerjeni nadzori

Poleg navedenih usmerjenih nadzorov se bo inšpektorat vključeval v nekatere skupne evropske akcije nadzora, med njimi, kot vsako leto, v skupne akcijske dneve (JAD), ki so organizirani v okviru EU orodja Empact in v sodelovanju z Europolom ter Nizozemskim inšpektoratom za delo

z namenom preprečevanja izkoriščanja delavcev oziroma trgovine z ljudmi. Hkrati se bo na povabilo vključeval v akcije drugih domačih organov nadzora oziroma bo z drugimi organi nadzora opravljal skupne usmerjene nadzore, če bo izpostavljena problematika posegala na delovno področje inšpektorata. Inšpektorji bodo sodelovali tudi v nekaterih skupnih akcijah oziroma usmerjenih nadzorih, organiziranih v okviru regijskih koordinacij.

E. Ostalo

V skladu z Zakonom o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 1/07, 85/09) je inšpektorat posebej sprejel tudi Program rednih inšpekcijskih nadzorov pri izvajalcih postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij v letu 2022.

IV. ZAKLJUČEK

Inšpektorat bo tako s preventivnimi kot tudi s kaznovalnimi aktivnostmi prispeval k spoštovanju zakonodaje iz svoje pristojnosti. Glede na ugotovitve in dejansko zaznano problematiko bomo po potrebi navedenim programskim usmeritvam dodali tudi nove aktivnosti.

Pripravili:

Jasmina Rakita Cencelj, direktorica inšpekcije

Slavko Krištofelc, direktor inšpekcije

Peter Stefanoski, direktor inšpekcije

Branka Knafelc, vodja službe

Tanja Cmrečnjak Pelicon, sekretarka

Romana Košorok, sekretarka

Jadranko Grlić

glavni inšpektor